

La ciència, l'honestedat i la foscor

El doctor Richard Horton dirigeix des de fa molts anys el setmanari *The Lancet*, una de les dues revistes mèdiques més prestigioses del món. En el número de l'11 d'abril va atrevir-se a explicar uns fets que podrien nodrir una novel·la d'intriga. La setmana anterior havia participat en un simposi a porta tancada, al Wellcome Trust de Londres, amb destacats científics i representants governamentals. Se'ls va demanar no fer fotos ni citar noms. El tema que tractaven sembla innocent: fins a quin punt la recerca biomèdica és avui científicament fiable. Doncs no, o no gaire. "Molt del que es publica és incorrecte", va afirmar una de les anònimes eminències. El mateix Horton conclou que "el cas contra la ciència és ben clar: bona part de la literatura científica, potser la meitat, pot ser que simplement sigui falsa".

En el seu article ("Offline: what is medicine's 5 sigma?"), Horton escriu que els autors sovint "esculpeixen" les dades perquè encaixin dins la seva teoria preferida, i no salva de la crítica ni els editors com ell mateix (que anteposen l'impacte a la veritat), ni les universitats (que hi anteposen la seva necessitat de finançament) ni els millors científics (que no fan gaire per canviar la situació). *Corruptio optimi pessima* (la corrupció del millor és el pitjor), deien els

antics. Richard Horton remata la seva confessió (diguem-ne així) afirmant que "la ciència ha fet un tomb cap a la foscor". Una foscor que té molt a veure amb interessos creats.

A l'altra banda de l'Atlàntic, Marcia Angell, que durant dos decennis va dirigir *The New England Journal of Medicine* (l'altra de les dues publicacions mèdiques més prestigioses), també va gosar dir això després de retirar-se: "Ja no és possible creure en molta de la recerca clínica que es publica". Horton, Angell, vostè (suposo) i jo sabem que la ciència contemporània és una de les més extraordinàries creacions humanes. Però és una creació humana. De vegades se'ns presenta com si fos una veritat revelada, i no falten científics que volen ser infal·libles sacerdots d'una nova religió. Però tots els científics honestos, la immensa majoria, saben que la ciència és sempre provisional, i que la veritat d'avui potser no ho serà demà, quan apareguin noves dades o canviïn els pressupòsits de la nostra comprensió del món. Fa més de mig segle l'obra clàssica de Kuhn, *L'estructura de les revolucions científiques*, va mostrar que tota ciència aplicada depèn de factors humans: culturals, històrics i psicològics (i econòmics, afegim avui).

Quan el conseller Boi Ruiz diu que "les vacunes no són una qüestió ideològica sinó científica" sembla ignorar el que va mostrar Kuhn i el que ara diu *The Lancet*. Ens agradi o no, "ideologia" i "ciència" no són com la nit i el dia. No hi ha, en cap ciència aplicada, teories definitives que es-

JORDI PIGEM

FILÒSOF
DE LA CIÈNCIA
I ESCRIPTOR

tiguin lliures d'interrogants i d'interpretacions diverses. La precisió de les ciències físiques és el model de totes les ciències aplicades, però resulta que ni tan sols en física (un segle després d'Einstein) tenim veritats absolutes. La relativitat i la física quàntica es basen en pressupòsits mútu-

ment incompatibles. Filant més prim, hi ha tota una varietat d'interpretacions diferents dels fenòmens quàntics (totes vàlides fins a cert punt, i no més enllà).

En el món de la biologia es diu que som a les portes d'una "revolució kuhniana". O que entrem dins una era postgenòmica, perquè resulta que els gens no són la mena de peces de Lego, independents i constants, que pensàvem (i que voldrien les multinacionals dels transgènics). O que som a les portes d'un món postdarwinista, perquè entre els extrems de l'ortodòxia neodarwinista i les il·lusions creacionistes hi ha moltes opcions raonables. L'any passat un grup internacional de biòlegs eminents va posar en marxa el portal web *The Third Way* per donar a conèixer les alternatives al neodarwinisme que estan sorgint (inclou un suís catalanoparlant: Johannes Jäger, que va ser alumne meu a Anglaterra i després va dirigir un grup internacional de recerca al Centre de Regulació Genòmica de Barcelona).

Sembla evident que les vacunes han salvat moltes vides. També sembla evident que n'han esguerrat altres. "Fins a quin punt (i quines) funcionen?" i "Fins a quin punt (i quines) són segures?" són preguntes legítimes que des de la

bona ciència no tenen una resposta definitiva.

Vivim en una època que ens fa obrir els ulls a moltes coses que semblaven inqüestionables fa no gaires anys (la bondat de les elits financeres, la identitat genovesa de Colom i la integració de Catalunya dins l'estat espanyol en poden ser exemples per a una majoria de lectors). El món de les vacunes mou prou milions perquè no sigui inversemblant que de vegades els interessos econòmics (legítims en la seva justa mesura) es posin per davant de la salut pública i del bé comú. El que va revelar Teresa Forcades sobre la vacuna de la grip A no és l'únic cas sospitós de respondre a foscos interessos.

Les afirmacions recents del director de *The Lancet* (una publicació no exempta, per cert, de controvèrsies sobre vacunes) confirmen que ni la més seriosa ciència mèdica no és una verge intocada per la mà dels interessos creats. La ciència mèdica està en crisi i no sembla que es pugui recuperar sense un canvi de paradigma. Malgrat aquesta crisi en l'avantguarda del coneixement, i gràcies a l'esforç encomiable de milers de professionals, seguirà guarint i salvant moltes vides. Però no és l'únic sistema mèdic possible. I seria irresponsable invocar autoritàriament una ciència en crisi per restringir el dret a decidir el camí de cadascú en matèria de salut.

El que va revelar Teresa Forcades sobre la vacuna de la grip A no és l'únic cas sospitós de respondre a foscos interessos

De vegades la ciència se'ns presenta com si fos una veritat revelada, i no falten científics que volen ser infal·libles sacerdots

CARTES I MISSATGES

Duran i Lleida, sense sortida

En termes alpinístics, Duran i Lleida, buscant la tercera via, ha anat a parar a una balma insuperable, una via sense sortida, una via morta.

Junqueras, buscant la directíssima, l'ha batejada DUI, escalada lliure i sense corda: la rauxa.

Mas va per la via normal, el seu full de ruta. Camina amb petja ferma i amb el cap clar. El seny ens portarà al cim.

JOAN MARTORELL I BARBERÀ
MATADEPERA

Polítics al metro

Després d'aquestes eleccions en què sembla que el que s'ha volgut castigar és la corrupció i aquest desordenat afany de consumisme, hem vist molts regidors i alcaldes que busquen fer-se amb el poble. És una mesura lògica i congruent. Però alhora no és innovadora, perquè ja la va començar a posar en pràctica, quan era bisbe de Buenos Aires, una persona que avui és cap d'estat i que prové de l'Argentina. Parlo del papa Francesc. De se-

guida vam saber que anava en metro per la seva ciutat, en arribar a Roma va demanar un cotxe senzill per als desplaçaments i s'acosta a les multituds sense considerar la seva classe social ni el seu estat físic o psíquic. Tots els ciutadans li importen.

No m'estranya que aquest exemple hagi portat els polítics a replantejar-se la seva actuació davant del poble.

M. DOLORS PUERTO GONZÁLEZ
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

Carta als nous partits

Ja està, ho heu aconseguit, heu arribat a ajuntaments i governs. Felicitats! Espero que ara, just quan us esteu asseient en butaques de comandament, recordeu que fa quatre anys sèieu a terra en places i carrers. Aquests primers dies de mandat seran de molt neguit, però heu de trobar el moment per recordar d'on veniu i amb qui heu compartit voreres i pancartes.

Dieu que comença una nova era política, però deixareu que el vell sistema mati vuit persones tancant-les tres anys

a la presó per haver protestat contra les retallades davant del Parlament de Catalunya el juny del 2011? ¿Acceptareu sense dir res una sentència política que ens condemna a tots al silenci? ¿Callareu ara, quan el vell poder ens vol muts?

Aquest és un bon moment per marcar diferències (vell/nou). A les places espereu que des de l'ajuntament, el govern, el grup polític o el partit condemneu la sentència del Tribunal Suprem que envia vuit persones a la presó només per haver protestat.

MARIA MONTER DOMECH
BARCELONA

Fem música

Ahir va ser un dia trist per a la música, per a la il·lusió i per a l'esforç. Ahir havia de ser un dels dies més especials de l'any a l'Auditori de Barcelona. Un dia en què el protagonisme havia de ser de la música en l'estat més pur, interpretada per centenars de nens i nenes que omplissin a vessar el gran escenari de la sala Pau Casals. Però tota la seva feina, aprendre les melodies i les lletres,

preparar instruments i samarretes, tot, ha acabat en desencís i tristesa. No és just que una vaga dels acomodadors –que consti que, malgrat que no conec en profunditat la seva reivindicació, la respecto, ja que tots els treballadors tenim aquest dret– faci que uns 3.500 infants (participants de les cinc Cantànies previstes i ara suspeses) i 90 persones que havien de compartir escenari amb l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya en el marc del concert *Et toca a tu!* no puguin fer música! ¿Seria tan difícil reprogramar aquests concerts en una altra data o fins i tot en un altre espai? Ajudeu-nos a fer que *Al bell mig de la terra* (el títol de l'obra d'aquest any) i també al bell mig de l'escenari soni la música!

JUDITH MENAL
LA PALMA DE CERVELLÓ

Les cartes enviades pels lectors han de tenir un màxim de 1.000 caràcters. El diari es reserva el dret de resumir-les. Els seus autors hi han de fer constar nom i cognoms, adreça postal i electrònica, número de carnet d'identitat i un telèfon de contacte. Les cartes no es respondran.

Podeu expressar-vos al diari a través de la web www.ara.cat, i per les següents vies:

@diariARA facebook.com/diariARA @cartes@ara.cat Carrer Diputació, 119, 08015, Barcelona Fe d'errades: opinio@ara.cat

